

ANALIZA INEGALIT II ÎN UTILIZAREA ACTIVELOR ECONOMICE ALE GOSPOD RIILOR CASNICE DIN MOLDOVA

**LIUBOVI HRISTIUC,
cercet tor tiin ific, INCE**

The main economic assets as land and livestock are analyzed in the article. However, the majority of rural households do not have the necessary financial resources for the effective use of economic assets. Therefore, the availability of economic assets does not solve the problem of inequality in the households.

Key words: households, land, livestock, quintile group, inequality.

Principalele active economice ca teren i efectivele de animale sunt analizate în articol. Cu toate acestea, majoritatea gospod riilor din mediul rural nu dispun de resursele financiare necesare pentru utilizarea eficient a activelor economice. Prin urmare, disponibilitatea de active economice nu rezolv problema inegalit ii în gospod rii.

Cuvinte cheie: gospod rii, terenuri, efectivele de animale, grup chintil , inegalitate.

JEL Classification: Q1, R1, R2

Introducere. Una dintre caracteristicile importante ale bun st rii materiale a gospod riilor casnice (GC) este prezen a activelor economice. În localit ile rurale, lotul de p mânt este un activ important al gospod riilor casnice dependente de agricultur ca surs a mijloacelor de existen . O parte însemnat a gospod riilor casnice, iar în localit ile rurale, unde este concentrat cea mai mare parte a popula iei slab asigurate, are în proprietate loturi de p mânt, pe care se cultiv produse agricole. Reformarea rela iilor funciare, deatizarea terenurilor cu destina ie agricol a contribuit la faptul, c majoritatea terenurilor se afl în proprietate privat . Peste 91,0 % din gospod riile casnice pu in asigurate au terenuri de p mânt de diferite tipuri, ceea ce de 1,9 ori mai mult, comparativ cu cele mai asigurate gospod rii casnice – tabelul 1. Prezen a lotului de p mânt i practicile utiliz rii lui depind de locul de re edin , precum i de necesit ile i caracteristicile gospod riei casnice. În timpul de fa aproape toate gospod riile casnice rurale au loturi de p mânt, indiferent de nivelul lor de bun stare. În localit ile urbane ponderea gospod riilor casnice, care au loturi de p mânt, se deosebe te, atât în dependen de m rimea localit ii cu parcele de teren variaza , în func ie de dimensiunea de m rimea localit ii, precum i dup nivelul de bun stare. Astfel în ora ele mari, în I grup quintilic 30,3% din gospod riile casnice au loturi de p mânt, în timp ce în a V-a grup quintilic – 11,9% de gospod rii casnice, sau de 2,5 ori mai pu ine.

Con inutul de baz . În structura loturilor de p mânt 91,5% din gospod riile casnice în I grup quintilic de ine loturi pe lâng cas i numai 47,2% din gospod riile casnice în a V-a grup quintilic . Terenul de pe lâng cas asigur gospod riile casnice cu produse pentru consumul zilnic i posibilitatea de a avea un venit suplimentar. Un rol deosebit de important îl are lotul de pe lâng cas în gospod riile casnice rurale. Indiferent de bun starea gospod riile casnice rurale pe lâng cas de in mai multe loturi de p mânt, decât gospod riile casnice urbane. Aproape 100,0% din gospod riile casnice rurale în I grup quintilic i în a V-a grup quintilic au loturi de p mânt pe lâng cas , pe care cultiv produc ie agricol atât pentru consumul propriu, cât i pentru realizare. Trebuie de men ionat, c exist diferen e în de inerea acestui activ al gospod riilor casnice urbane cu diferit nivel de bun stare. În I grup quintilic printre gospod riile casnice din ora ele mari ponderea celor care de in loturi de p mânt pe lâng cas este de 2,8 ori mai mare, decât în a V-a grup quintilic . A ceea i tendin exist i în ora ele mici.

Ca urmare a reformei funciare, pe lâng loturile de lâng cas gospod riile casnice au terenuri de fermier. Ponderea gospod riilor casnice, care au terenuri de p mânt de fermier este mai mic , decât cele care au loturi pe lâng cas . Peste jum tate din gospod riile casnice pu in asigurate au terenuri de fermier, ceea ce de 2,5 ori este mai mult, comparativ cu cele mai asigurate gospod rii casnice. Printre gospod riile casnice rurale, ponderea gospod riilor casnice care dispun de terenuri agricole de fermier constituie dou treimi din gospod riile casnice atât pu in asigurate, cât i din cele mai asigurate.

Ponderea gospod riilor casnice, care au vile este neînsemnat . În ora ele mari, proprietari de vile sunt cele mai asigurate gospod rii casnice. În ora ele mici, în I grup quintilic 2,4% de gospod riile casnice au vile, în timp ce în a V-a grup quintilic – 3,3% de gospod rii casnice, sau de 1,4 ori mai multe.

Tabelul 1. Structura GC care au loturi de pământ, %

	Total		Ora e mari		Ora e mici		Sate	
	I	V	I	V	I	V	I	V
De in:								
- loturi de pământ	91,6	48,5	30,3	11,9	73,0	65,4	99,5	98,8
- lot de pământ pe lângă cas	91,5	47,2	30,3	10,8	70,6	61,7	99,5	98,8
- terenuri agricole de fermier	53,4	21,1	-	-	5,6	6,7	66,3	65,3
- loturi de la vil	0,4	1,2	-	1,1	2,4	3,3	-	-

Sursa: Calculat conform datelor Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice (CBGC) RM în a. 2012.

În ceea ce privește majoritatea gospodăriilor casnice puțin asigurate au în proprietate loturi de pământ, ceea ce asigură supraviețuirea membrilor gospodăriilor casnice. În același timp, prezența loturilor de pământ nu întotdeauna poate proteja gospodăria casnică de c derea în categoria gospodăriilor casnice puțin asigurate. Totuși, proprietatea asupra loturilor de pământ este o sursă sigură de aprovizionare a gospodăriilor casnice cu produse alimentare și de asigurare a ocupării muncii membrilor gospodăriei casnice.

Cu toate acestea, dacă examinăm prezența lotului de pământ ca activ principal al gospodăriilor casnice rurale, se observă importanța mare a mrimii lotului de pământ aflat în folosință. Analiza repartizării loturilor de pământ evidențiază deosebiri din deținerea acestui activ de către gospodăriile casnice cu diferit nivel de bună stare. Suprafața terenurilor agricole nu este mare. Cele mai mari loturi de pământ sunt terenurile agricole de fermier. Suprafața medie a terenurilor agricole de fermier, pe care le dețin gospodăriile casnice puțin asigurate este mai mare comparativ cu cele mai bogate gospodării casnice. În I grup quintilic suprafața medie a terenului agricol de fermier constituie 2,11 ha, ceea ce cu 0,30 ha sau cu 14,2% mai mult comparativ cu gospodăriile casnice din V grup quintilic (tabelul 2). Prezența în gospodăriile casnice rurale puțin asigurate a terenurilor agricole de fermier cu o suprafață mai mare comparativ cu cele mai bogate gospodării casnice atestă faptul, că în republică, populația rurală a avut acces la teren agricol indiferent de bună starea lor.

Din cauza lipsei tehnicii agricole și a inventarului, semințelor, posibilităților financiare și fizice nu se prelucrează într-o măsură deplină terenurile agricole de fermier ale gospodăriilor casnice rurale. Aceste cauze obligă proprietarii terenurilor agricole de fermier de a le da în arendă. Printre gospodăriile casnice 2/3 din gospodăriile casnice în I grup quintilic și mai mult de jumătate din gospodăriile casnice în a V-a grup quintilic dau terenurile agricole în arendă. Peste 40,0% din terenurile agricole de fermier gospodăriile casnice rurale din în a V-a grup quintilic le prelucrează de sine stătător, ceea ce de 1,2 ori este mai mult, decât în I grup quintilic. Pentru prelucrarea terenurilor agricole de fermier este necesară tehnica agricolă și mijloacele de transport. Dar din cauza greutăților financiare, gospodăria casnică nu poate procura tehnica necesară. De aceea, prelucrarea terenurilor agricole de fermier se bazează în principal pe munca manuală a membrilor gospodăriei casnice, a rudelor, și a mai departe. În legătură cu aceasta, fiecare a patra parte din terenurile agricole de fermier ale gospodăriilor casnice puțin asigurate și fiecare a șasea parte din loturile cele mai asigurată ale gospodării casnice nu se prelucrează.

Suprafața terenurilor agricole de fermier este puțin mai mică în orașele mici, decât în gospodăriile casnice rurale. În I-a grup quintilic suprafața terenurilor agricole de fermier este de 2,04 ha, ceea ce este cu 0,51 ha mai mult comparativ cu a V-a grup quintilic. În orașele mici fiecare a doua gospodărie casnică în I-a grup quintilic și fiecare a treia gospodărie casnică în a V-a grup quintilic prelucrează terenuri agricole de fermier. Este răspândită practica de arendare a terenurilor agricole de fermier. Totodată, 70,3% din cele mai asigurată gospodării casnice dau terenurile agricole de fermier în arendă. Ceea ce este de 1,5 ori mai des decât în gospodăriile casnice puțin asigurată. În orașele mici fiecare a cincea gospodărie casnică din I și V grupele quintilice nu prelucrează terenuri agricole de fermier.

În ceea ce privește loturile de pământ pe lângă cas în orașele mari și mici, adesea de acestea dispun gospodăriile casnice, care locuiesc în case individuale. În orașele mari, suprafața loturilor de pământ pe lângă cas a gospodăriilor casnice din I-a grup quintilic este de 6,0 ari, sau cu un ar mai mult comparativ cu gospodăriile casnice în a V-a grup quintilic. Majoritatea gospodăriilor casnice (70,7%) în I grup quintilic prelucrează loturile de pământ pe lângă cas, ceea ce este de 1,2 ori mai mult comparativ cu cele mai asigurată gospodării casnice. În orașele mici loturile de pământ pe lângă cas după mrimă este oarecum mai mare, decât în orașele mari. Peste 91,0% din gospodăriile casnice prelucrează loturile de pământ de lângă cas atât în I grup quintilic, cât și în a V-a grup quintilic.

Tabelul 2. Prezen a loturilor de p mânt i structura utiliz rii lor

	Total		Ora e mari		Ora e mici		Sate	
	I	V	I	V	I	V	I	V
Lot de p mânt pe lâng cas								
Suprafa a total , ha	0,31	0,27	0,06	0,05	0,11	0,11	0,34	0,37
- prelucrat , %	97,5	92,5	70,7	60,6	91,8	91,6	98,9	98,7
- acordat în аренда, %	0,6	1,2	-	-	-	0,8	0,7	1,5
- neprelucrat , %	99,8	99,7	100,0	100,0	100,0	100,0	99,8	99,5
Teren agricol de fermier								
Suprafa a total , ha	2,11	1,81	-	-	2,04	1,53	2,11	1,83
- prelucrat , %	37,1	42,5	-	-	52,7	33,8	36,9	43,0
- acordat în аренда, %	65,0	59,8	-	-	47,3	70,3	65,3	59,1
- neprelucrat , %	26,1	19,5	-	-	18,1	20,4	26,2	16,1
Lot de la vil								
Suprafa a total , ha	0,04	0,07	0,06	0,10	0,04	0,05	-	-
- prelucrat , %	100,0	100,0	-	100,0	100,0	100,0	-	-
- neprelucrat , %	25,8	58,0	-	100,0	25,8	22,2	-	-

Sursa: Calculat conform datelor CBGC Republicii Moldova în a. 2012.

Tradi ional un rol important în localit ile rurale îl au loturile de p mânt pe lâng cas ; el asigur gospod riile casnice cu produse pentru consumul zilnic. Totodat , suprafa a lotului de p mânt de inut de gospod riile casnice pu in asigurate constituie 0,34 ha, ceea ce este de 1,1 ori mai pu in, decât în cele mai asigurate gospod rii casnice. Este necesar de a men iona, c peste 98,0% din gospod riile casnice rurale atât din I grup quintilic , cât i gospod riile casnice din a V-a grup quintilic prelucreaz loturile de p mânt pe lâng cas .

Gospod riile casnice pu in asigurate i cele mai asigurate în ora e mari i mici dispun de loturi de la vila. Dimensiunea medie a p mântului de vil variaza în intervalele de la 0,04 ha pân la 0,07 ha. În general aceste terenuri se prelucreaz . Produc ia cultivat pe lotul de la vil al gospod riilor casnice pu in asigurate, de regul , se consum de însu i gospod riile casnice i mai rar se vinde. În ora ele mari, cele mai asigurate gospod rii casnice mai des utilizeaz lotul de la vil pentru odihn .

Astfel, folosirea lotului de p mânt nu rezolv problema inegalit ii, nu exercit o influen serioas asupra riscului de s r cie. M rimea loturilor de p mânt pe lâng cas i a terenurilor agricole de fermier nu este mare i nu este suficient o ocupare eficient în agricultur . De regul , utilizarea loturilor de p mânt pe lâng cas pentru gospod riile casnice în I grup quintilic este o strategie auxiliar de sus inere a nivelului de trai „normal”, i nu de ridicare a nivelului de bun stare material .

Gospod riile casnice rurale mai des de in loturi de p mânt (terenuri agricole de fermier, loturi de p mânt pe lâng cas) i într-o m sur mai mare activ utilizeaz aceste active economice (dau în arend sau utilizeaz pentru gestionarea gospod riei). Darea în arend a terenurilor agricole de fermier este una din sursele principale de venit pentru gospod riile casnice rurale atât pu in asigurate, cât i a celor mai asigurate.

O influen semnificativ asupra bun st rii gospod riilor casnice o are existen a gospod riei auxiliare pe lâng cas . Animalele domestice – înc un tip important de active, în special, în localit ile rurale. În multe ri animalele domestice reprezint unul din cele mai pre ioase tipuri ale propriet ii agricole i surs de venituri i acumulare a bog iei, precum i un factor important de protejare de la ocuri. Prezen a animalelor i a p s rilor este un sprijin important în supravie uirea gospod riilor casnice, în special în ora ele mici i localit ile rurale. Între inerea animalelor domestice i a p s rilor este caracteristic pentru toate gospod riile casnice rurale din republic . P s rile i vitele cornute mari exist într-un num r însemnat de gospod rii casnice rurale în I grup quintilic i se pare c au un caracter de marf . Fiecare a treia gospod rie casnic din I grup quintilic i doar fiecare a opta în a V-a grup quintilic are vite cornute mari (tabelul 3). În acela i timp fiecare a patra gospod rie casnic din I grup quintilic i fiecare a cincea gospod rie casnic din a V-a grup quintilic cre te porci. Marea majoritate a gospod riilor casnice rurale cresc p s ri. Peste 87,0% din gospod riile casnice s te ti în I grup quintilic i aproape 86,0 % din a V-a grup quintilic au p s ri de curte. Alte specii de animale (ovine, caprine) sunt pu in r spândite în gospod riile casnice. În 11,3% din gospod riile casnice pu in asigurate sunt oi i numai în 6,6% din cele mai asigurate gospod rii casnice. Cresc capre 7,7% din gospod riile casnice rurale în I grup quintilic i 5,0% în a V-a grup quintilic .

Tabelul 3. Ponderea GC, care au animale domestice în gospodării, %

	Total		Ora e mari		Ora e mici		Sate	
	I	V	I	V	I	V	I	V
Vite comute mari	23,7	4,0	1,6	-	3,4	0,8	29,2	12,6
Ovine	9,1	2,0	-	-	0,9	-	11,3	6,6
Caprine	6,7	1,8	-	-	4,0	1,7	7,7	5,0
Porcine	20,8	6,8	-	-	2,4	1,8	25,8	21,2
Păsări	75,7	33,0	2,7	1,6	39,4	32,2	87,7	85,8

Sursa: Calculat conform datelor CBGC Republicii Moldova în a. 2012.

În ora e mici gospodăriile casnice într-o anumită măsură depind de deținerea animalelor domestice în gospodării, dar gospodăriile casnice puțin asigurată depind într-o măsură mai mare, decât cele asigurată. De aceea cea mai răspândită este creșterea animalelor domestice în gospodăriile casnice în I grup quintilic.

Pentru gospodăriile casnice din ora e mari deținerea animalelor domestice și a păsărilor nu este specifică. În ora e mari animale domestice și păsări deținute de un număr semnificativ mai mic de gospodării casnice, decât în ora e mici și sate. Totodată, 1,6% din gospodăriile casnice în I grup quintilic cresc vite comute mari și 2,7% – păsări de curte.

Astfel, prezența vitelor domestice și a păsărilor este un ajutor însemnat pentru gospodăriile casnice puțin asigurată. Produsele de origine zootehnică în general se folosesc pentru hrana membrilor gospodăriei casnice, precum și ca sursă de venituri suplimentare ale gospodăriilor casnice, mai ales a celor sătești.

Concluzii

1. Prin urmare, prezența loturilor de pământ, a animalelor domestice și a păsărilor în calitate de active economice pentru gospodăriile casnice rurale puțin asigurată se consideră, ca sursă principală de consum și venit. Pentru gospodăriile casnice urbane aceste active economice sunt o sursă suplimentară de consum. Totuși trebuie de menționat, că cele puțin asigurată, de exemplu grupurile sociale vulnerabile (pensionari singuratici, familiile cu mulți copii etc.) sunt mai puțin dispuse să folosească loturile de pământ în calitate de sursă de alimentare sau mijloace suplimentare. Motivele pentru aceasta pot fi imposibilitatea cheltuielilor pentru aceste gospodării casnice în vederea prelucrării pământului, lipsa de timp.

2. Producția crescută pe loturile de pământ atât a gospodăriilor casnice rurale puțin asigurată, cât și a celor mai asigurată în mare măsură are un caracter de consum. În același timp inegalitatea în bunăstarea gospodăriilor casnice este mult mai mare, decât în localitățile urbane. La motivele, care determină inegalitatea din bunăstarea localităților rurale, poate fi adăugat înrăutățirea activității sectorului agrar în general pe republică. Acest lucru se manifestă printr-o înrăutățirea condițiilor agro-tehnologice (lipsa îngrășămintelor, întreprinderea limitată a tehnicii agricole, lipsa specialiștilor etc.), precum și în productivitatea scăzută, caracterul sezonier al lucrărilor, lipsa piețelor de desfacere a produselor etc.

3. Gospodăriile casnice, care au terenuri agricole de fermier nu le folosesc după destinația lor, nu tuturor gospodăriilor casnice le este accesibilă prelucrarea acestor loturi. Astfel, proprietatea asupra pământului a avut un impact însemnat asupra prăriei de venituri a bugetului majorității gospodăriilor casnice rurale. În veniturile bugetelor familiale numai a patra parte revine veniturilor din activitatea agricolă individuală a gospodăriilor casnice puțin asigurată și aproape a zecea parte a gospodăriilor casnice cele mai asigurată [1].

4. Menționăm, că majoritatea gospodăriilor casnice rurale nu au avut resurse tehnico-materiale și financiare, pentru prelucrarea pământului. Totodată, multe gospodării casnice nu au putut mai eficient de a utiliza terenurile agricole. Din această cauză s-au redus volumele producției și realizării producției, s-a înrăutățit bunăstarea gospodăriilor casnice rurale.

Referințe bibliografice

1. ROJCO, A. *Inegalitatea în bunăstarea populației Republicii Moldova ca factor al excluziunii sociale: aspecte de metodologie, măsurare și analiză*: raport științific. Institutul Național de Cercetări Economice. Chișinău: Complexul Editorial INCE, 2013. 188 p.
2. ROJCO, A. Inegalitatea în nivelul de bunăstare al populației: parametri cantitativi și calitativi. In: V. MOCANU, ed. a. *Procese de stratificare socială în Republica Moldova: particularități și tendințe*. Chișinău: S. n., 2012. ISBN 978-9975-57-053-4.
3. FAO. *State of Food Security and Nutrition in the World 2006*, 58 (3), pp. 439-455 [accesat 11 aprilie 2013]. Disponibil: http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/Europe/documents/ECA/ECA37/ECA37_ru/ECA_37_12_3_ru.pdf
4. FAO. *State of Food Security and Nutrition in the World 2011* [accesat 15 mai 2013]. Disponibil: http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/Europe/documents/ECA/ECA37/ECA37_ru/ECA_37_12_3_ru.pdf

Recomandat spre publicare: 15.05.2014